

KALANDUSTEGEVUSE KONTROLLIMINE JA ÕIGUSNORMIDE JÕUSTAMINE

Kalandustegevuse kontrollimise ja õigusnormide jõustamise eesmärk on tagada kalandusalaste õigusnormide õige kohaldamine, vajaduse korral sunnivahenditega. Sellealane pädevus ja vastutus jaguneb liikmesriikide, komisjoni ja ettevõtjate vahel. Eeskirju eiravate liikmesriikide suhtes võidakse algatada rikkumismenetlus.

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 38–43.

Nõukogu 20. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks, muudetakse määrusi (EÜ) nr 847/96, (EÜ) nr 2371/2002, (EÜ) nr 811/2004, (EÜ) nr 768/2005, (EÜ) nr 2115/2005, (EÜ) nr 2166/2005, (EÜ) nr 388/2006, (EÜ) nr 509/2007, (EÜ) nr 676/2007, (EÜ) nr 1098/2007, (EÜ) nr 1300/2008, (EÜ) nr 1342/2008 ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EMÜ) nr 2847/93, (EÜ) nr 1627/94 ja (EÜ) nr 1966/2006. Määrust on osaliselt muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrusega (EL) 2015/812 seoses lossimiskohustusega.

Komisjoni 8. aprilli 2011. aasta rakendusmäärus (EL) nr 404/2011, millega kehtestatakse eelnimetatud nõukogu määruse üksikasjalikud rakenduseeskirjad ja mida on osaliselt muudetud komisjoni 28. oktoobri 2015. aasta rakendusmäärusega (EL) 2015/1962.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. septembri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1626, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 768/2005, millega moodustatakse Ühenduse Kalanduskontrolli Agentuur.

EESMÄRGID

Kontrollipoliitika eesmärk on tagada, et:

- kala püütakse ainult lubatud kogustes ning kalavarude majandamiseks kogutakse vajalikke andmeid;
- liikmesriigid ja komisjon täidavad oma vastavaid ülesandeid õigeaegselt;
- eeskirju kohaldatakse kõikide kalapüügipiirkondade suhtes ja kogu ELis kehtivad ühtlustatud karistused;

— kalasaaki on võimalik jälgida kogu tarneahela ulatuses, nõ võrgust taldrikuni.

Meetmete vastuvõtmine on liidu pädevuses, iga liikmesriik on aga vastutav meetmete rakendamise ja oma jurisdiktsiooni alla kuuluvates geograafilistes piirkondades tuvastatud rikkumiste korral karistuste kohaldamise eest.

SAAVUTUSED

Praegune süsteem sätestati 1. jaanuaril 2010 jõustunud kontrollimäärusega, millega muudeti ELi poolset kalandustegevuse kontrollimist oluliselt kaasaegsemaks. Eelkõige viis see süsteemi kooskõlla rangete meetmetega, mille EL võttis vastu 2008. aastal ebaseadusliku kalapüügi piiramiseks. Ühise kalanduspoliitika edasiste reformidega (alates määrusest (EÜ) nr 2371/2002 kuni määruseni (EL) nr 1380/2013) kaasnesid ka uued muudatused pikaajaliste puuduste kõrvaldamiseks. Aja jooksul on võetud alljärgnevatid meetmeid.

a. Suurem koostöö ühise inspekteerimisstruktuuri loomisel ja jõustamisel, et tagada ELi ja liikmesriikide inspekteerimis- ja järelevalveressursside ühiskasutus Euroopa Kalanduskontrolli Ameti (EFCA, vt allpool) kaudu.

b. Kalandussektoris osalejate pädevuse astmeline täpsustamine

— Liikmesriigid vastutavad ühise kalanduspoliitika eeskirjade rakendamise eest oma territooriumil ja oma vetes ning samuti neist vetest väljaspool tegutsevate nende lipu all sõitvate laevade puhul.

— Komisjon peab tagama, et liikmesriigid täidaksid oma kohustusi õiglaselt ja tõhusalt. Komisjon koostab Euroopa Parlamendile ja nõukogule regulaarselt hindamisaruande oma tegevuse kohta seoses ühise kalanduspoliitika eeskirjade kohaldamisega liikmesriikide poolt.

— Kõigis kalandustegevustes (püügist transpordi, töötlemise ja turustamiseni) osalevad ettevõtjad peavad igas tootmisjärgus täitma oma riigi seaduste ettekirjutusi.

c. Eeskirjade parem täitmine ja ühtlustatud kohaldamine

Kuna liikmesriikides kohaldati karistusi erinevalt, mis ei võimaldanud saavutada eeskirjade täitmist ühtlasel tasemel, on komisjon koostanud ühise kalanduspoliitika eeskirjade täitmise tulemustabeli, et parandada eeskirjade järgimist, teavitades avalikkust sellest, kui hästi edeneb liikmesriikides kontrolli- ja jõustamistegevus.

Riiklikes seadustes sätestatud tõhusad, proportsionaalsed ja tulemuslikud karistused lähtuvad tõsiste rikkumiste nimekirjast: alates 2012. aastast on liikmesriikidelt nõutud punktisüsteemi rakendamist tõsiste rikkumiste puhuks seoses konkreetsete laevade litsentsidega ning seda laiendatakse ka laevade kaptenitele.

d. Kontrolli teostatakse nüüd igas ahela osas

Kalalaevad ei tohi sadamast lahkuda ilma kalapüügilitsentsita. Kalasaagi tarnimisel tuleb alati esitada teave, mis tõestab, et kala on püütud seaduslikult. See süsteem kehtib kogu ELi vetes toimuvale kalapüügitegevusele, samuti kõikidele ELi kalalaevadele ja ELi kodanikele, sõltumata sellest, kus nad kala püüavad. See kehtib ka vesiviljeluse ja tundlike kalavarude harrastuspüügi suhtes, kui nende suhtes

kohaldatakse ELi tasandi eeskirju – nt angerjapüügil või hariliku tuuni teataval harrastuspüügil.

e. Traditsioonilist inspekteerimist kombineeritakse üha enam kaasaegse järelevalve- ja kontrollitehnoloogiaga.

See hõlmab nüüd elektroonilist aruandlussüsteemi (ERS ehk e-logiraamat), mida kasutatakse saagi-, lossimis-, müügi- jms andmete salvestamiseks ning nende andmete esitamiseks liikmesriikides.

Liikmesriigid on kohustatud vahetama püügioperatsioonidega seotud andmeid (püügipäevik, ümberlaadimisdeklaratsioon, lossimisdeklaratsioon jne). Kui liikmesriigi laev teostab püügioperatsioone mõne teise liikmesriigi vetes, peab laeva lipuriik taotluse korral esitama sellele liikmesriigile nõutavad andmed. Selline teave tuleb registreerida, turvaliselt salvestada ja kõikidele liikmesriikidele kättesaadavaks teha. Andmevahetuse ja -edastuse vorming põhineb ÜRO kaubanduse hõlbustamise ja elektroonilise äritegevuse keskuse (UN/CEFACT) standardil P1000.

Laevaseiresüsteem (VMS) on satelliidipõhine süsteem, mis annab regulaarselt teavet laevade asukoha, kursi ja kiiruse kohta (mõlemad süsteemid on nüüd üle 12 meetri pikkustele laevadele kohustuslikud). Sama suurtel väljastpoolt ELi pärit laevadel peab ELi vetes sõites alati olema pardal toimiv satelliitseiresead. Automaatne identifitseerimissüsteem (AIS) on automaatne ja pidev laeva identifitseerimise ja seire süsteem, mida kasutatakse mereohutuse ja -turvalisuse tagamiseks ning mida laiendatakse järk-järgult kõikidele üle 15 meetri pikkustele ELi kalalaevadele.

EUROOPA KALANDUSKONTROLLI AMET

Amet asutati 2005. aastal, et parandada ühise kalanduspoliitika eeskirjade täitmist. Amet on parandanud ühetaolist ja tulemuslikku eeskirjade jõustamist tänu ELi ja liikmesriikide vahendite ühiskasutusele kalandustegevuse kontrollimisel, inspekteerimisel ja järelevalves ning vastavale kooskõlastamisele (peamiselt ühiskasutuskavade abil). Ameti kontroll on ette nähtud üle 12 m pikkustele laevadele^[1]. Selline operatiivne kooskõlastamine, mis on ameti peamine ülesanne, aitab toime tulla liikmesriikide kontrollisüsteemidele eraldatud vahendite ebaühtlusest ja nende prioriteetide erinevustest tingitud puudustega eeskirjade jõustamisel.

Määrusega (EÜ) nr 1224/2009 anti ametile uued volitused, et muuta seda veelgi tõhusamaks. Selle tegevust rahastatakse kolmest allikast: ELi eelarvest, liikmesriikidele pakutavate teenuste tasust ning sissetulekutest, mida annavad trükised, koolitused ja muud ameti pakutavad teenused.

Valmistudes uuendatud ühise kalanduspoliitika rakendamiseks alates 2014. aastast, on amet keskendunud uutele arengutele, et parandada eeskirjade järgimise kultuuri ja luua võrdsed tingimused kogu kalandussektoris. Seda eesmärki aitavad saavutada alljärgnevalt loetletud vahendid.

— Piirkondlikud ühiskasutuskavad: vahend, mille kaudu amet korraldab liikmesriikide panustatud materiaalsete kontrolli- ja inspekteerimisvahendite ja vastava personali kasutamist. Ühiskasutuskavadega edendatakse liikmesriikide personali

[1]ELT L 343, 22.12.2009, lk 9.

ja materiaalsete vahendite kulutõhusat kasutamist koordineeritud viisil ning amet on alustanud ühiskasutuskavade laiendamist piirkondlikele, mitmeid liike hõlmavatele ühiskasutuskavadele (Kirde-Atlandi kalanduskomisjon NEAFC, Loode-Atlandi kalastusorganisatsioon NAFO ja pelaagilised liigid läänepoolsetes vetes). Euroopa Kalanduskontrolli Amet plaanib laiendada kavasad juba lähitulevikus piirkondlikele, mitme liigiga ja alalistele püügipiirkondadele.

- Tagasiheitekeelu kontrollistrateegiad: tuleks rakendada eelistatavalt piirkondlike ühiskasutuskavade kaudu, võimaldades teha strateegilisi otsuseid juhrühma tasandil, ning amet aitab neid tõhusalt jälgida. Sõltuvalt püügipiirkonna eripärast kohaldatakse erinevaid meetodeid ning kasutatakse ja proovitakse kättesaadavaid vahendeid. See on uue ühise kalanduspoliitika jaoks hädavajalik.
- Kulutõhususe ja vastavuse hindamise fookusrühmad: koostada kaks fookusrühma, et hinnata kontrollioperatsioonide nõuetekohasust ja kulutõhusust.
- Tuumõppekava: esmakordselt kohaldatakse ühises kalanduspoliitikas ühetaoliselt liikmesriikide kalandusinspektorite koolitamise tuumõppekava.
- Euroopa Kalanduskontrolli Ameti IKT-süsteemid on mõeldud täiendada liikmesriikide süsteeme. Need on ameti poolt välja töötatud ainulaadsed süsteemid, mis on tehtud liikmesriikidele kättesaadavaks, et toetada kontrolli ühise kalanduspoliitika üle ELi tasandil. Need elektroonilised vahendid võimaldavad pidevat andme- ja teabevahetust reaajas, piirates sellega võimalusi teabega manipuleerida ja aidates võidelda eeskirjade eiramise vastu.

Alates 2016. aasta oktoobrist hõlmavad Euroopa Kalanduskontrolli Ameti ülesanded kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2016/1624, millega luuakse Euroopa piiri- ja rannikuvalve, ka koostööd Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti ning Euroopa Meresõiduohutuse Ametiga, kummagi ameti volituste piires, et parandada rannikuvalve ülesannete täitmise tõhusust^[2]. Selline koostöökord toetab riiklike asutusi ühiste teabe-, seire- ja koolitusteenuste osutamisel ning mitmetarbeliste operatsioonide kavandamisel ja rakendamisel mereseire valdkonnas.

Euroopa piiri- ja rannikuvalve eesmärk on tagada omakorda oma teiste ülesannete hulgas kalanduskontrolliga seotud teabe kogumine ja jagamine, reostuse avastamine ja merenduslaste õigusaktide järgimine.

Euroopa Meresõiduohutuse Amet osutab Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametile ning Euroopa Kalanduskontrolli Ametile integreeritud merendusteenuseid, mis põhinevad laevateavitussüsteemidel (nt VMS) ja teistel järelevalvevahenditel. Sellised teabeteenused hõlmavad laevade avastamist, tuvastamist ja jälgimist, väljumiskohtade seiret ja anomaaliate avastamist, mis hõlbustab ka ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata (ETR) kalapüügi kindlakstegemist.

Oluline samm võitluses ETR-kalapüügi vastu astuti 2016. aasta juunis, mil jõustus sadamariigi meetmete leping, mida ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsioon (FAO) edendas alates 2009. aastast ja millele kirjutas alla üle 30 riigi, sealhulgas EL kõigi

[2]Rannikuvalve ülesannete hulka võivad kuuluda meresõiduohutus, turvalisus, otsingu- ja päästetööd, piirikontroll, kalanduskontroll, üldine õiguskaitse ja keskkonnakaitse.

28 liikmesriigi nimel. Sadamariigi meetmete leping on esimene siduv rahvusvaheline leping, milles keskendutakse konkreetset ebaseaduslikule kalapüügile ning millega kehtestatakse välisriigi kalalaeva suhtes kohaldatavad sadamariikide nõuded ja sekkumised, mille järgimine on sadamariigis sadamate kasutamise tingimuseks. Need hõlmavad eelteatist sadamasse sisenemise kohta, määratud sadamate kasutamist, sadamasse sisenemise ja kala lossimise piiranguid, dokumenteerimismõudeid ja sadamakontrolli ning samuti nendega seotud meetmeid, nagu ETR-kalapüügiga tegelevate laevade nimekirja, kaubandusega seotud meetmeid ja sanktsioone.

UUE LOSSIMISKOHUSTUSE TÄITMINE

Ühine kalanduspoliitika sisaldab 2014. aastast saadik kohustust lossida kogu saak, et teha lõpp turustamiskõlbliku kala vette tagasi heitmise raiskavale tavale. Seda kohustust hakati järk-järgult rakendada alates 2015. aastast. Ühise kalanduspoliitika määrusega, mida on lossimiskohustuse osas muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta määrusega (EL) 2015/812, reguleeritakse mitmeid tehnilisi kaitsemeetmeid (kuidas ja kus võivad kalurid kala püüda ning mis liiki püügivahendeid kasutada, püügikeelualad ja muud meetmed merekeskkonna kaitsmiseks). Kehtivas kontrollimääruses võetakse arvesse saagi lossimise kohustust, sealhulgas sätteid, mis käsitlevad püütud kogustest teavitamist ja saagi ladustamist, ning elektrooniliste kaugseiresüsteemide kasutamise ja eeskirjade täitmist jälgivate vaatlejate pardale võtmise eeskirjade sätestamist.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Alates Lissaboni lepingu jõustumisest on Euroopa Parlament olnud kaasseadusandja seadusandliku tavamenetluse raames ning tal on olnud keskne koht ühise kalanduspoliitika ja selle kontrollimääruse kujundamisel.

Parlamendi kalanduskomisjon kontrollib kalanduspoliitika kontrolli- ja jõustamismeetmeid, olles seisukohal, et eeskirjade tõhus ja mittediskrimineeriv rakendamine peab olema üheks ühise kalanduspoliitika alustaladest. Eeskirjade täitmine ja sidus kontroll on parim viis, kuidas kaitsta kalandussektori huve pikaajaliselt. Sellega seoses tunnistas parlament, et kontrollimääruse kohaldamisel esinevad liikmesriikides olulised erinevused, ning võttis 25. oktoobril 2016 vastu [resolutsiooni](#) kalanduskontrolli ühtlustamise kohta Euroopas. Kalandusalaste õigusaktide täitmise ja kontrollitavade ühtlustamise tagamiseks soovitatakse muu hulgas: parandada liikmesriikidevahelist koostööd inspektorite, kontrollimeetodite ja andmete vahetamise kaudu; suurendada Euroopa Kalanduskontrolli Ametile antud volitusi ja ressursse; rakendada kalandusinspektorite koolitamiseks ühtlustatud õppekava; ühtlustada liidus rakendatavaid kontrollimenetlusi ja karistusi; ning luua mehhanismid, mis toovad välja parimad tavad eeskirjade täitmise parandamiseks. Euroopa Parlament võttis 30. mail 2018. aastal vastu [resolutsiooni](#) kontrollimeetmete rakendamise kohta, et tagada kalandustoodete vastavus ELi turule juurdepääsu kriteeriumitele.

Parlament kontrollib ka Euroopa Kalanduskontrolli Ameti aastaaruannet ning annab heakskiidu ameti eelarve täitmisele.

Kalanduskomisjoni jaoks koostatud uurimused:

- [Trahvipunktide süsteemi sotsiaalne ja majanduslik mõju \(2016\)](#);
- [Ühine kalanduspoliitika — rikkumismenetlused ja määratud karistused kogu ELis \(2014\)](#);
- [Ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük ning karistused ELis](#).

Priit Ojamaa
05/2019

